

INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

KDO A KOLIK ODVÁDÍ DO SPOLEČNÉ KASY? ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ ZE ZAMĚSTNÁNÍ A PODNIKÁNÍ V ČESKÉM SYSTÉMU

Studie 8/2013

7.10. 2013

LIBOR DUŠEK, KLÁRA KALÍŠKOVÁ,
DANIEL MÜNICH

O AUTORECH

Libor Dušek

Absolvoval magisterské studium na Fakultě sociálních věd UK a doktorandské na University of Chicago. Specializuje se na ekonomickou analýzu práva, kriminalitu, a daňovou politiku. Nyní působí na akademickém pracovišti CERGE-EI v Praze jako pedagog a výzkumník. Je aktivně zapojen do myšlenkového centra IDEA. Obdržel cenu České společnosti ekonomické "Mladý ekonom 2003".

Klára Kalíšková

Doktorandka na CERGE-EI a výzkumná pracovnice v myšlenkovém centru IDEA. Specializuje se na trh práce, zejména na relativní postavení žen, tj. jejich mzdy a zaměstnanost. Dále se spolupodílí na vyvíjení modelu daní a dávek pro Českou republiku.

Daniel Münich

Doktorát z ekonomie má z CERGE-EI, kde nyní vyučuje v doktorském programu. Zabývá se výzkumem především v oblasti ekonomie trhu práce a ekonomie vzdělávání. Je členem Národní ekonomické rady vlády (NERV). Působil jako nezávislý poradce několika ministerstev i mezinárodních institucí.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému.

© Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2013

KDO A KOLIK ODVÁDÍ DO SPOLEČNÉ KASY? ZDANĚNÍ PŘÍJMŮ ZE ZAMĚSTNÁNÍ A PODNIKÁNÍ V ČESKÉM SYSTÉMU

7. 10. 2013

LIBOR DUŠEK, KLÁRA KALÍŠKOVÁ, DANIEL MÜNICH

Co říkají statistická data o reálných rozdílech ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů?

- Identifikujeme výrazné rozdíly ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů. Průměrný zaměstnanec čelí daňové sazbě (součtu sazeb daně z příjmu a všech odvodů na sociální a zdravotní pojištění) 37,4 %, zatímco průměrný podnikatel 28,1 %.
- Vyššímu zdanění čelí téměř všichni zaměstnanci ve srovnání s podnikateli - zatímco průměrné daňové sazby se pohybují pro většinu podnikatelů mezi 22 a 38 %, u většiny zaměstnanců to je mezi 30 a 44 %.
- Celkově je mezi zaměstnanci 30 % lidí, kteří neplatí žádnou daň z příjmu (nebo dokonce dostávají daňový bonus), mezi podnikateli je takových dokonce 38 %. Tito poplatníci platí pouze sociální a zdravotní pojištění.
- Průměrná daňová sazba pro příjmy z podnikání nejprve klesá s rostoucím hrubým příjmem (z přibližně 33 na 23 % pro příjmy kolem 280 000 Kč ročně) a teprve poté je v příjmu rostoucí. U zaměstnanců je průměrná daňová sazba v příjmu rostoucí již od nejnižších příjmů.

Proč nás zajímá výše zdanění pracovních příjmů?

Daně z příjmu fyzických osob a odvody na sociální a zdravotní pojištění tvoří 56 % všech daňových příjmů v ČR¹ a kdo by měl více nebo méně přispívat do tohoto balíku je logicky důležité politické téma. Za důležitý první krok v této debatě považujeme analýzu dvou hlavních skupin – zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné (podnikatele) – a porovnání jejich zdanění pro různé úrovně příjmu. Tímto vnášíme do politické debaty reálná čísla o zdanění různých typů ekonomicky aktivních osob na českém trhu práce.

Analýza je založena na reprezentativním vzorku české populace od Českého statistického úřadu (data SILC 2011), umožňuje tedy poznat dopady zdanění na reálné zaměstnance a živnostníky. V této studii vycházíme z výsledků nově vyvinutého daňového modelu, který simuluje současný daňový a sociální systém v ČR (dle platné legislativy v roce 2013).²

---

¹ Zdroj: Fiskální výhled ČR (květen 2013), Tabulka B. 2. dostupné online (25. 7. 2013): <http://www.mfcr.cz/en/statistics/fiscal-outlook/2013/fiscal-outlook-05-2013-12701>

² Bližší informace o použitých datech a předpokladech modelu je možné nalézt v akademické studii Dušek, Kalíšková a Münich (2013): Distributional impacts of taxes and benefits among Czech households: Results from a TAXBEN model

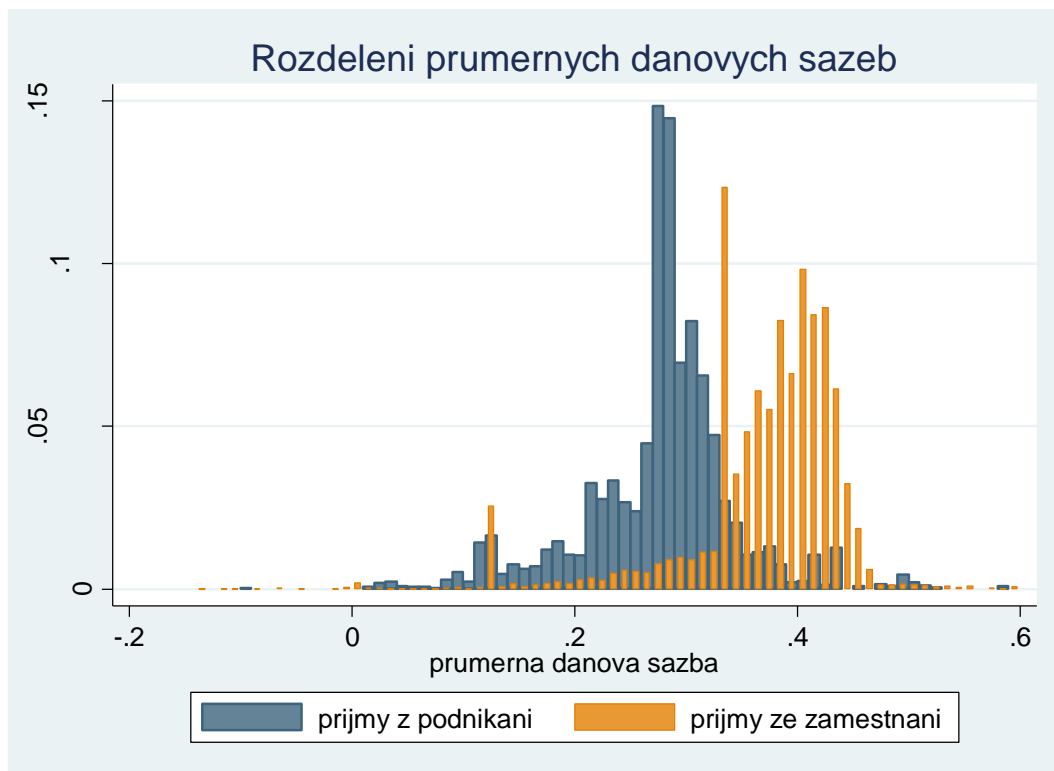
Jak počítáme daňové sazby?

Na základě reportovaných údajů o příjmech ze zaměstnání a z podnikání v datech SILC počítáme pro každého jedince v datovém souboru výši daně z příjmů a odvodů na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnanci i zaměstnavateli a osobami samostatně výdělečně činnými (včetně daňových slev a odpočtů, minimálních základů sociálního a zdravotního pojištění a dalších detailů českého daňového systému).

Ze simulované výše daně pak pro každého poplatníka vypočítáme dvě daňové sazby: průměrnou, která popisuje podíl daní (daň z příjmu a odvody na sociální a zdravotní pojištění) na příjmu daného jedince, a mezní, která popisuje, jak se zvýší daně při zvýšení příjmu o 1000 Kč. Příjmy zaměstnanců jsou konstruovány jako superhrubá mzda, tedy celkové náklady práce (hrubá mzda včetně odvodů zaměstnavatele), zatímco příjmy podnikatelů představují hrubý zisk před zdaněním. Vypočtená výše daní pro podnikatele je velmi pravděpodobně nadhodnocena ve srovnání se skutečně placenými daněmi, neboť reportovaný zisk v datech SILC je vyšší než skutečný zisk před zdaněním, především z důvodu četného využívání paušálních výdajů.

Téměř všichni zaměstnanci čelí daňovým sazbám vyšším než podnikatelé

Výsledky simulací ukazují výrazné rozdíly ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů. Průměrný zaměstnanec čelí daňové sazbě 37,4 %, zatímco průměrný podnikatel pouze 28,1 %. Přestože mají podnikatelé výrazně vyšší průměrné hrubé příjmy (331 233 Kč ročně) než zaměstnanci (247 480 Kč ročně), platí v průměru téměř o 27 % nižší daně (95 310 Kč oproti 129 680 Kč placených zaměstnanci).

Graf 1. Distribuce průměrných daňových sazeb pro příjmy ze zaměstnání a z podnikání

Rozdělení průměrných daňových sazeb v populaci zaměstnanců a podnikatelů ukazuje, že vyššímu zdanění čelí nejen průměrní zaměstnanci ve srovnání s průměrnými podnikateli, ale téměř všichni zaměstnanci. Graf 1 zobrazuje distribuci průměrných daňových sazeb pro příjmy z podnikání a ze zaměstnání. Zatímco průměrné daňové sazby se pohybují pro většinu podnikatelů mezi 22 a 38 %, většina zaměstnanců čelí daňovým sazbám mezi 30 a 44 %.

Graf 1 též ukazuje, že skutečné průměrné daňové sazby se značně liší mezi poplatníky. Hlavním důvodem je, že poplatníci uplatňují různé kombinace slev na dani (např. sleva na poplatníka, na děti a manželku/manžela) a daňových odpočtů (např. úroky z hypoték). U podnikatelů jsou dalším důvodem i minimální základy sociálního a zdravotního pojištění. Pro ilustraci, bez existence daňových slev, odpočtů a minimálních základů, by průměrná daňová sazba zaměstnanců byla 48,6 % a podnikatelé by čelili sazbě ve výši 36,4 %.

Zaměstnanci nejčastěji platí průměrnou daňovou sazbu ve výši 33,6 %. Tuto sazbu platí zaměstnanci, kteří díky slevám na dani platí nulovou daň z příjmů a odvádějí jen sociální a zdravotní pojištění přesně ve výši 33,6 % superhrubé mzdy. U podnikatelů jsou nejčastější průměrné daňové sazby v intervalu 27-29 %. Těmto sazbám čelí zejména podnikatele se středními příjmy (200,000 – 320,000 Kč), kteří neuplatňují slevu na dani za děti či manželku. Celkově je mezi zaměstnanci 30 % lidí, kteří neplatí žádnou daň z příjmu (nebo dokonce dostávají daňový bonus), mezi podnikateli je takových dokonce 38 %.

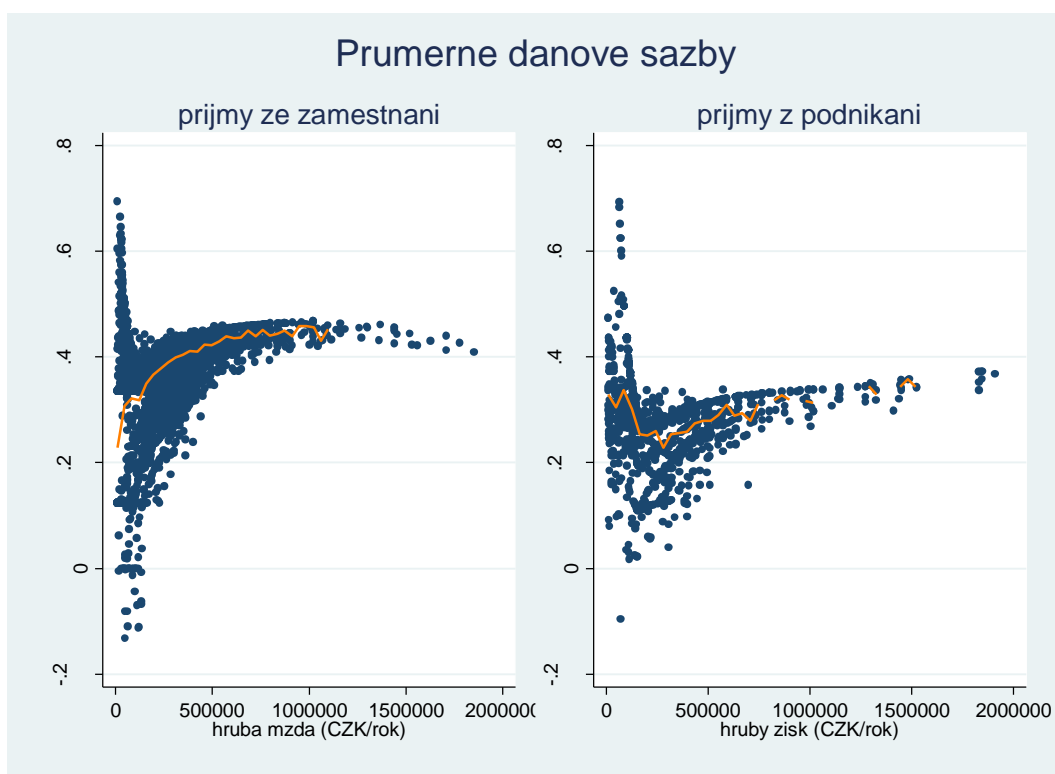
Zaměstnanci platí až dvakrát vyšší daně než podnikatelé se stejnými hrubými příjmy

V této části se zabýváme vztahem mezi placenými daněmi a hrubými příjmy. Podnikatelé mají výrazně vyšší průměrné hrubé příjmy (321 233 Kč ročně) než zaměstnanci (247 480 Kč ročně), přičemž i rozptyl příjmů je ve skupině podnikatelů mnohem vyšší. Tato část studie srovnává daňové sazby pro různé výše příjmů, které v předchozí části nebyly zohledněny.

Graf 2 ukazuje vztah mezi hrubými příjmy a daňovou sazbou pro příjmy ze zaměstnání a z podnikání. Každá tečka v grafu reprezentuje jednoho jedince v datovém souboru a červená křivka zobrazuje průměr z průměrných daňových sazeb pro danou výši hrubého příjmu. Příjmy ze zaměstnání jsou výrazně více zdaněny než příjmy z podnikání v celé příjmové distribuci vyjma osob s nejnižšími příjmy.

Průměrná daňová sazba pro příjmy z podnikání totiž nejprve klesá s rostoucím hrubým příjmem (asi z 33 na 23 % pro příjmy kolem 280 000 Kč ročně) a teprve poté je v příjmu rostoucí. Důvodem jsou minimální daňové základy pro odvody sociálního a zdravotního pojištění pro podnikatele, podle kterých platí minimální pojistné podnikatelé s příjmy pod 155 000 Kč (sociální pojištění) a 310 000 Kč (zdravotní pojištění). Podnikatelé s nejnižšími hrubými příjmy (asi do 130 000 Kč ročně) tedy čelí daňovým sazbám podobně vysokým jako zaměstnanci s nejnižšími příjmy, všechny ostatní skupiny podnikatelů však již čelí daňovým sazbám výrazně nižším než zaměstnanci ve stejné příjmové kategorii a to o 10 až 15 procentních bodů.

Graf 2 také ukazuje, že lidé se stejnými příjmy platí výrazně odlišné daňové sazby (až o 20 procentních bodů mezi osobami s nízkými a středními příjmy). To je dáno vysokou relativní důležitostí daňových slev a odpočtů pro zaplacenou daň. S rostoucím příjmem se pak rozdíl ve zdanění osob se stejnými příjmy snižují, neboť klesá i relativní důležitost daňových slev a odpočtů.

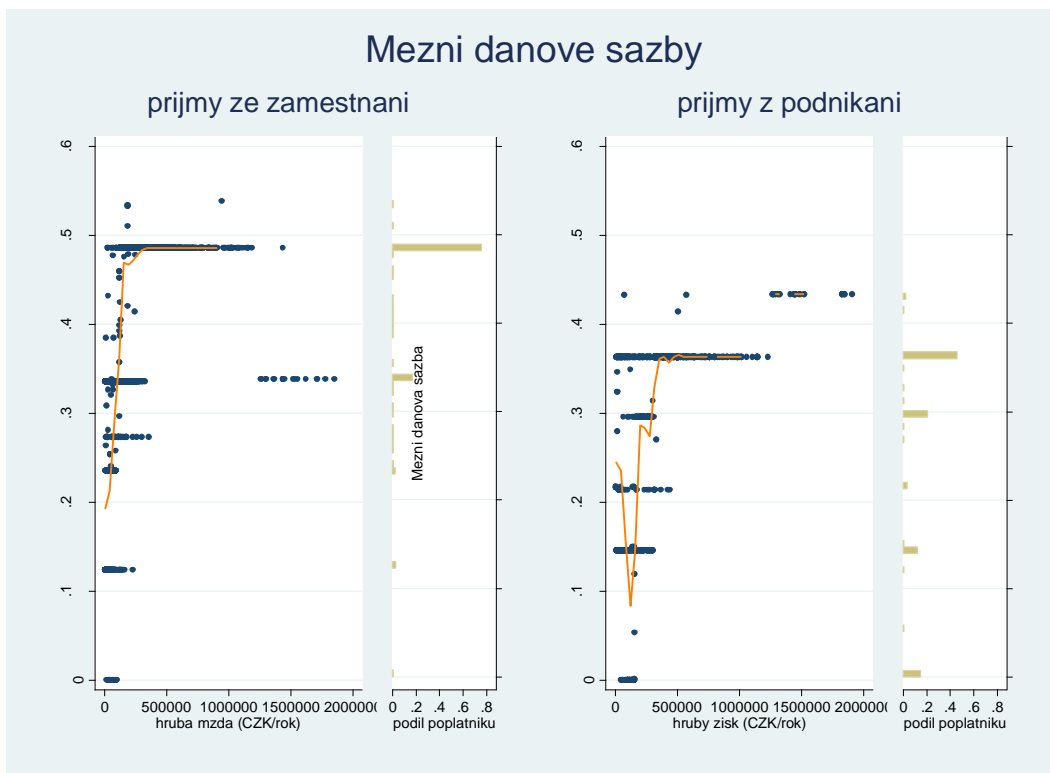
Graf 2. Průměrné daňové sazby podle výše hrubého příjmu

A jak je to vlastně s „rovnou daní“?

Mezní daňové sazby ukazují, jak silnou mají poplatníci motivaci usilovat o zvýšení příjmů, či naopak provádět legální i nelegální daňové úniky. Jelikož v Česku platí „rovná daň“, měli by teoreticky všichni poplatníci být vystaveni stejné mezní daňové sazbě, bez ohledu na výši příjmů.

Graf 3 ukazuje, že tomu tak zdaleka není. Naprostá většina zaměstnanců (75%) čelí mezní sazbě 48.6 %. Znamená to tedy, že téměř polovina z peněz, které zaměstnavatel vyplatí při zvýšení výdělku, je odvedena na daních. Část zaměstnanců ovšem čelí nižší mezní sazbě – jsou to zejména zaměstnanci s nižšími příjmy, kteří platí nulovou daň z příjmu, a malá skupina zaměstnanců s nejvyššími příjmy, kteří jsou nad stropem sociálního pojistného.

Graf 3 ukazuje též – z jiné perspektivy – výrazně nižší zdanění příjmů z podnikání. Pokud živnostník platí i daň z příjmu a platí vyšší než minimální a nižší než maximální pojistné, jeho mezní daňová sazba je jen 36.3 %. Těchto živnostníků je ovšem jen polovina. Druhá polovina má (deklarované) příjmy pod minimálním základem zdravotního pojištění, nebo pod minimálním základem zdravotního i sociálního pojištění, nebo neplatí daň z příjmu, případně možné kombinace těchto variant. Díky tomu tito živnostníci s nižšími příjmy čelí mezním daňovým sazbám v intervalu 15 až 30 %, a téměř pětina živnostníků s nejnižšími příjmy má mezní sazbu dokonce nulovou.

Graf 3. Mezní daňové sazby podle výše hrubého příjmu

Závěr

Rozdíly ve zdanění zaměstnanců a podnikatelů v českém daňovém systému jsou velmi výrazné. Přestože mají podnikatelé výrazně vyšší průměrné hrubé příjmy než zaměstnanci, platí v průměru téměř o 27 % nižší daně. Pokud srovnáme podnikatele a zaměstnance s podobnými hrubými příjmy, podnikatelé s nejnižšími hrubými příjmy čelí daňovým sazbám podobně vysokým jako zaměstnanci s nejnižšími příjmy, všechny ostatní skupiny podnikatelů však již čelí daňovým sazbám výrazně nižším než zaměstnanci ve stejné příjmové kategorii a to o 10 až 15 procentních bodů. Disparita mezi zdaněním zaměstnanců a podnikatelů je tedy velmi výrazná a motivuje k nadužívání kontraktů OSVČ i v případech, kde by jinak zaměstnanecký kontrakt byl vhodnější. Sjednocení zdanění těchto dvou forem kontraktů by tedy značně snížilo nevýhodu osob, které z různých důvodů nemohou nebo nechtějí pracovat jako OSVČ, například čerství absolventi škol nebo ženy po mateřské dovolené.

Předchozí publikace

- 3.10.2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich: Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma?
- 18.9.2013: Jiří Šatava: Dopad rozvodu na příjmy v důchodu
- 17.6.2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava: Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje
- 20.5.2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava: Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců
- 7.5.2013: Petr Janský: Účastníci penzijního připojištění
- 22.4.2013: Martin Gregor: Může zaporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?
- 15.3. 2013: Pavel Hait, Petr Janský: Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti
- 13.12. 2012: Vilém Semerák: Zachrání Čína české exporty? Studie
- 27.11. 2012: Petr Janský: Odhady dopadů změn sazeb DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013. Krátká studie
- 19.10. 2012: Vilém Semerák: Makropredikce III/2012
- 6.10. 2012: Pavla Nikolová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár: Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů? Studie
- 5.10. 2012: Ondřej Schneider: Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému. Krátká studie
- 4.10. 2012: Ondřej Schneider, Jiří Šatava: Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře? Studie
- 20.9. 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová: The Commitment to Development Index for the Czech Republic. Výzkumný článek
- 20.9. 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová: Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce. Krátká studie
- 4.9. 2012: Vilém Semerák, Jan Švejnar: Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni. Studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů
- 4.9. 2012: Vilém Semerák: Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni:

IDEA DĚKUJE VŠEM SPONZORŮM

Deloitte.

KPMG

PRICEWATERHOUSECOOPERS

 CYRRUS

Antonín Fryč
generální ředitel
WAREX, s. r. o.

Petr Šrámek
advokát

Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému

Studie *Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu*

Vydavatel: Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

Politických vězňů 7, 111 21, Praha 1, Česká republika

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je součástí akademického pracoviště CERGE-EI a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara.

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

<http://idea.cerge-ei.cz>